

butjar rotundament el suggeriment de Mistral, *TdF*, que vingui de l'angl. *firth* 'braç de mar', o millor dit d'un avantpassat seu. Aquest mot apareix primerament el 1600, car abans (i avui també) era *firth*, que és manlleu de l'isl. *firðir*, plural de *fjörðr* 'fiord'. Derivar el mot català de l'anglès no és possible per raons geogràfiques, i el gòtic o el normand no podien tenir una base que expliqués la forma catalana. —⁶ Potser un *FRÈGU relacionat amb (A)FRAU? Però és molt suposar.

FRÈVOL, 'dèbil' del ll. FLĒBĪLIS 'lamentable', 'afligit', derivat de FLĒRE 'plorar', d'on es passà a 'desvalgut, flac de caràcter' i després 'mancat de forces, dèbil'; en català i en llengua d'oc apareix en la llengua antiga, el més sovint, en la forma *frèvol*, i ja de vegades *feble*: totes dues formes alterades per dissimilació de la primera *r* llatina, que en la forma *feble* desaparegué del tot i en *frèvol* va canviar-se en *r*; es tracta, doncs, de dos sinònims que formen un duplicat fonètic, duplicat que es degué produir en els derivats (*afeblir*, *feblesa*), on la *r* interna s'havia de perdre (resultant-ne *flebl* > *febl*), mentre que en *frèvol* aquesta *l*, passant a *e*, es mantingué, si bé alterada en *o* per influència de les dues consonants que la rodejaven. □ 1.ª *doc.*: totes dues formes apareixen ja en el S. XIII.

Frèvol llavors més freqüent, i es nota la seva particular freqüència quan es refereix a dones i també a mots abstractes femenins: en allò ben explicable per la naturalesa més desvalguda i planyívola del seu sexe, mantenint-se, doncs, més a la vora del significat llatí; i des d'allò es propagà tot seguit a mots del mateix gènere; en certa manera per contagi gramatical, si bé s'observa, alhora, que es tracta de conceptes de naturalesa més desvalguda moralment que físicament, sempre encara dins la línia del significat llatí; també ben aviat, però, s'aplica ja *frèvol* al masculí, i alhora, sota la influència dels derivats (*afeblir*, *feblesa*) la pronúncia sincopada FLEBL- apareix, per analogia, en l'adjectiu primitiu. Així queden constituïts en la llengua dos mots diferents, amb llurs derivats cada un, *frèvol* (també amb derivats, creats secundàriament) i *feble*, de significat quasi sinònim; si bé amb certa distinció estilística, i amb alguna diferenciació sinonímica i en el terreny de llurs respectives aplicacions a la vida. En tot cas manca de tot fonament l'afirmació de Wartburg (*FEW* III, 617b) que el cat. *feble* sigui manllevat del francès.

«Si així és com tu dius, tot lo món erra --- si tu eres àngel o vertut celestial, encara nul hom no-t deuria creyre, tu qui est femna *frèvol*», *VidesR*, f° 251v2 (ms. B; *frèol*, ms P; *fragilis* en l'original llatí, 791); «eu te prec, Se<n>yor, que-m dig<u>es en què deliuraré eu Irael: vec-te que la mia compa<n>ya és mot *frèvol* envés Manassé, e u són petit ---», id. 126v1 (*freul* ms. P); «e doncs què-t maravelles si la fembra, qui és cosa mesquina e *frèvol* erra un dia més que tu ---», Eiximenis (*Dones* I, f° 46). «--- Con hom afera que ma sor Veritat no sia en les rahons --- jas-

sia que pusquen ésser calupniades per alguna *frèvol raó* ---», Lluïl (*Blanq.*, *NCl.* I, 218.2); «lo mon és en treball e en desordenació per ço car les gents són *frèvols* en saber e en caritat», id. (*Merav.*, *NCl.* I, 50; Ag. I, 25); «cosa *frèvol* e mesquina», id. (id. III, 169); «la carn no és altra cosa sinó escuma o broma de pudor, vestida de *frèvol* ballea ---», Oliver (*Excitatori*, 95). És clar que també apareix aviat amb masculins, amb menys predilecció: «Ésperança, qui est consolació dels desconsolats, e est riquesa e tresor dels pobres, e qui enfortexs los *frèvols* contra-ls forts», Lluïl (*Gentil*, 292.16); «molt són alenagables e *frèvols* los béns de fortuna», AntCanals (*Scipiò*, *NCl.*, 34).

Després del S. XIV l'ús del mot comença a decaure, es troba menys en el XV (*Xalabín*); ben poc, després de l'E. Mj. (textos doctrinals 1546 i 1567 en el *DAG.*), i ja no el recullen els lexicògrafs dels segles baixos (Busa-N., OPou, *DTo.*, Lacav., CRos, Sanelo; Bely. només com ant.), però potser no desaparegué del tot en algunes parts del territori, car el veiem en els valencians Escrig 1851, i Teodor Llorente, que no tenen tirada al lèxic mort.

En el Princ. els escriptors Renaix. el reprenen, si bé amb timidesa al principi,¹ rarament en el S. XIX, més en el XX, i sempre servant un caràcter literari i noblement emfàtic: «la Paula, doncs, veyent-se forta en la casa, no s'espantà: ella lo que volia era continuar sempre al costat de sa *frèvola* mestressa», a. 1875, Feliu i Codina (*La Dida*, p. 93); «un fusteret que s'havia avesat a allisar tots els nusos de la vida amb la seva garlopa --- que els grops de l'existència humana són encenalls *frèvols*, que salten pel sol esforç de la voluntat», Coromines (*La Mort de Joan Apòstol* I, p. 41). Fabra (p. 400a) no el declara pas antiquat però sí «desusat o poc usat» en la llengua parlada. *AlcM* desment la forma *frèvola* del *Dfa.* afirmant que és un adjectiu d'una sola terminació per a femení i masculí; no manca de raó perquè no hi ha dubte que en la llengua clàssica es troba pertot *frèvol* en femení, tal com el ll. FLEBLIS és adjectiu d'una terminació, però exagera, car tots aquests adjectius en *-vol* i en *-ivol* eren així en el femení, en els segles arcaics, i passaren després al femení en *-a*. Així ho exposa perfectament Fabra quant a *frèvol* i tots ells en la seva Gramàtica anorreant anticipadament el soberg desmentiment d'*AlcM*.

No solament hi ha *frèvola* en Fabra, en Escrig, en Feliu i Codina i en bastants passatges de Coromines i forces escriptors moderns, sinó que ja el trobem així en alguna escadussera font antiga: el *Torcimany* de L. Aversó *frèvola* com a esdrúixol rimant amb *brèvola* (§ 254.3) i tinc nota incompleta d'un cas escadusser d'«unes *frèvoles* donzelles» en un text tardà. Avui no fóra certament acceptable de fer l'adverbi en la forma *frèvolment* (per més que ho vagi escriure un erudit però mediocre poeta) sino *frèvolament* [Escrig 1851].

Encara que a l'E. Mj. *frèvol* és sens dubte més freqüent que *feble*, i això igual en català que en llengua d'oc, no sols manca Wartburg absolutament de raó